

Verslag van het vogelringstation Oud Valkeveen 2020

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Rapportnummer: 295

Rudy Schippers

www.vwggooi.nl

Jaarverslag 2020 Vogelringstation het Gooi

Het naast het pretpark van Oud Valkeveen gelegen Vogelringstation het Gooi grenst over ongeveer 350 m aan het Gooimeer en omvat een terrein van nog geen 4 hectare. Doordat het gebied bij wind uit het noorden voor een groot deel onder water komt te staan en droogvalt bij wind uit het zuiden zie je een afwisseling van rietzones met gevarieerd struweel en op hogere delen zelfs nog de zomereik. Vogels uit het bos aan de zuidkant van het gebied en vogels van de aangrenzende villatuinen komen hier bij droogte drinken. Het gebied herbergt derhalve een grote variatie aan vogels.

Het vroege voorjaar van 2020 werd gekenmerkt door een warme periode met wind uit het zuiden waardoor verrassend veel trekvogels eerder terugkeerden dan in voorgaande jaren. In de VWG nieuwsbrief van 12 april werd al melding gemaakt van het ene fenologische record na het andere.

Dat mooie weer bij Oud Valkeveen zorgde er ook voor dat er op meer dagen dan gebruikelijk geringd werd, waarmee deze vroege vogeltrek vastgelegd kon worden.

Neem nu de **Zwartkoppen**. In normale jaren vangen we daarvan in de eerste twee weken van april minder dan 10 vogels. Dit jaar vinggen we op 5 april de eerste vijf, twee dagen later hingen er 35 in de netten maar ook de 25 Zwartkoppen die we op 8 april vinggen mochten er zijn. Op 12 april hadden we er zelfs 41. Nooit eerder kregen we in het Gooi zo vroeg in het jaar zo veel Zwartkoppen. Opvallend was wel dat het vrijwel allemaal doortrekkers waren want ze werden niet of nauwelijks terug gevangen. Een van die Zwartkoppen was eerder in België geringd. Wat ook heel erg opviel was dat er in die acht dagen veel meer vrouwtjes (73) waren dan mannetjes (33).

Toen we op 15 maart een **Rietzanger** uit het net haalden kwam er gelijk bericht dat dit een nieuw record voor Nederland was. Tot dit jaar was die eerste vangstdatum weggelegd voor de Oostvaardersplassen op 24 maart 2014. Dat is dus negen dagen vroeger dan in voorgaande jaren. Begin april hebben we in drie dagen tijd zelfs 18 Rietzangers kunnen verwelkomen, waaronder een vogel met een verse Belgische ring.

Op 8 april viel er weer een fenologisch record toen we de eerste **Kleine Karekiet** vinggen. Dat was niet alleen de vroegste voor dit jaar maar ook de vroegste die ooit op een Nederlands ringstation gevangen was. Deze keer scheelde dat maar een dag met de vogel die in 2011 in het Friese Burgumermeer gevangen werd en in 2009 bij Almere, maar toch. Voor het Gooi was dit twee weken eerder dan gebruikelijk. Overigens bestaat er nog één vroegere melding van een Kleine Karekiet en wel onze vangst op 1 januari 2012 bij Oud Naarden. Dat was waarschijnlijk een overblijvende vogel en het is nog maar de vraag of die ooit naar het warme zuiden is vertrokken.

Ook de **Sprinkhaanzanger** die op 5 april werd gevangen bleek de eerste van dit jaar voor Nederland te zijn. Dat was maar net even later dan het eerdere record van 3 april 2005 in Castricum. Op 8 april vinggen we de tweede terwijl er op die dag bij Oud Valkeveen op drie plaatsen Sprinkhaanzangers te horen waren. Op dezelfde dag, 5 april, hoorden we de eerste **Nachtegaal** van het jaar en vlogen er **Boerenzwaluwen** uit het riet, wat voor ons ook eerder was dan in andere jaren.

Ook de **Snor** was er vroeg bij en onze vangst van 7 april was wederom de eerste van het jaar voor Nederland. Wanneer we naar voorgaande jaren kijken dan blijkt dat hij alleen eerder in Saeftinghe op 2 april 2014 gevangen was en tevens op 4 april 2011 bij de Oostvaardersplassen. Overigens kregen we bericht dat dit jaar de Snor al een week eerder op een aantal plaatsen in het Gooi en de Vechtstreek te horen was.

Op 19 april werd de eerste **Grasmus** van het jaar gevangen en ook kregen we toen twee **Tuinfluiters** in de netten, waarvan een die eerder geringd was. Deze terugvangst betrof een Tuinfluiter die op 1 juli 2018 als jonge vogel bij Oud Valkeveen van een ring werd voorzien. Voor beide soorten is het alweer de vroegste datum voor Oud Valkeveen en Oud Naarden zoals te zien in tabel 1. Op andere ringstations werden beide soorten 2-3 dagen eerder gevangen.

Foto Marold Brom

Tabel 1: Overzicht van de eerste uit Afrika terugkerende soorten bij de Gooimeerkust*

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	Gemiddeld
Fitis	5-apr	7-apr	8-apr	2-apr	3-apr	12-apr	13-apr		8-apr	2-apr	5-apr	29-mrt	5-apr
Rietzanger	15-mrt	7-apr	22-apr	2-apr	24-apr	3-mei	13-apr	21-apr	15-apr	10-apr	18-apr	13-apr	13-apr
Blauwborst	5-apr	31-mrt	22-apr	26-mrt	8-mei			5-mei	1-apr	2-apr	9-mei	26-apr	16-apr
Kleine karekiet	8-apr	28-apr	22-apr	16-apr	24-apr	12-apr	20-apr	21-apr	29-apr	24-apr	18-apr	26-apr	20-apr
Sprinkhaanzanger	5-apr	21-apr			10-apr			19-mei	15-apr	24-apr	25-apr		21-apr
Braamsluiper	26-apr	28-apr	22-apr		17-apr	3-mei		21-apr	21-apr				24-apr
Grasmus	19-apr	21-apr	22-apr	30-apr	24-apr	26-apr	4-mei	28-apr	29-apr	24-apr	25-apr	26-apr	25-apr
Tuinfluiter	19-apr	21-apr	29-apr	30-apr	24-apr	26-apr	20-apr	28-apr	29-apr	24-apr	25-apr	10-mei	26-apr

*Bij deze eerste vangsten zijn soorten als de nachtegaal en de snor niet meegenomen wegens de te geringe aantallen.

Tijdens de CES periode (vanaf half april) wordt er normaal gesproken maar een keer per week in het weekend geringd waardoor veel van de bovenvermelde vogels mogelijk enkele dagen eerder zijn gearriveerd maar niet eerder zijn gevangen.

Met al deze vroege vogels in 2020 gaat men zich afvragen wat de oorzaak daarvan is. Kennelijk hebben dit voorjaar vogels die terugkwamen uit Afrika gebruik kunnen maken van sterke winden uit het zuiden. Een voorbeeld daarvan betreft de Koekoek. Bij www.bto.org/cuckoos kunnen de trekbewegingen van met zenders voorziene Koekoeken worden gevolgd. De eerste Koekoek die op 20 april in Engeland terugkwam bleek een week daarvoor nog in Ivoorkust te zitten. De terugreis heeft hij met behulp van sterke rugwinden kunnen afleggen met een **gemiddelde snelheid van 700 km per dag**.

Het broedseizoen

De meest talrijke soort van ons gebied, **de Kleine Karekiet**, arriveerde dit jaar niet alleen vroeg maar ze begon ook vroeg met nestelen. Zo hadden we op 10 mei al 18 vrouwtjes met een startende broedvlek (B3) tot en met vrouwtjes die hun eieren al aan het uitbroeden waren. De dag daarna, op 11 mei, was het stormachtig weer met harde rukwinden uit het noorden waardoor het water veel hoger kwam dan normaal. Diverse nesten kwamen onder water te staan en bij anderen vielen tijdens harde wind de eieren uit het nest. Ook de koude nachten van vooral de tweede week van mei met soms vorst aan de grond hebben hun tol geëist.

Normaal gesproken komen de tweedejaars Kleine Karekieten ongeveer 2-3 weken later binnen dan de oudere vogels. Dit jaar lagen die aantallen hoger dan in andere jaren en trokken ze tot begin juni nog door. Zo vinggen wij op 31 mei 59 Kleine Karekieten en de dag erna nog 41 andere. Op 1 juni waren de meeste karekieten die op 31 mei in de netten hingen inmiddels doorgereisd.

De **Grote Karekieten** die we voor het eerst op 3 mei aan de westkant van het ringstation zagen en hoorden en daar ook bleven, zijn na het hoge water vertrokken naar de oostkant, zo'n 300m verderop. Tot broeden bij Oud Valkeveen is het dit jaar helaas niet gekomen. Wel vingen we op 16 augustus nog een jonge vogel, maar die is waarschijnlijk elders geboren.

Bosrietzangers waren vermoedelijk vanwege de aanhoudende oostenwind in begin juni talrijker dan in voorgaande jaren. Dit jaar zijn er acht vrouwtjes met broedvlek vastgesteld en hebben we tijdens de CES 19 jonge vogels kunnen ringen, wat veel is voor Oud Valkeveen. Ook in het naseizoen hebben we meer Bosrietzangers gevangen dan ooit tevoren.

Van de **Baardman** zaten er dit jaar drie broedende vrouwtjes en zijn er 20 jonge vogels geringd. Dit jaar bezochten bijna 100 verschillende Baardmannen ons gebied waarvan alleen al 14 op 16 oktober.

Foto Rudy Schippers

De vraag blijft of dit jaar ook een extra vroeg voorjaar is geweest voor soorten die **niet** naar Afrika trekken. Wat bleek is dat de meeste standvogels en soorten die niet ver weg trekken in dit warme voorjaar niet eerder gebroed hebben dan in andere jaren. Om daar een idee over te krijgen is een vergelijking gemaakt tussen de gemeten broedstadia bij vrouwtjes vanaf B3. Daarmee komen we tot het volgende overzicht in tabel 2:

Tabel 2: Aantal vroeg broedende korte afstand trekkers en standvogels bij Oud Valkeveen tot eind april

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Winterkoning		3		4	4	1	1
Tijftjaf	5	4	3	5	8	2	5
Heggenmus	2	4	3	1	2		2
Roodborst	1	3		3		1	
Zwartkop	3	3	6	5	1	2	
Merel			2	3	2		2
Zanglijster	1	1		1	2	1	1

De relatief lage aantallen broedende vrouwtjes voor 2020 zijn mede te verklaren aan het feit dat we vanaf 19 april hoofdzakelijk de netten hadden uitstaan in het CES gedeelte en dus niet bij de buitenbanen 9 en 10. Dit was te danken aan de beperkte bemanning vanwege het corona virus.

Cetti's Zanger

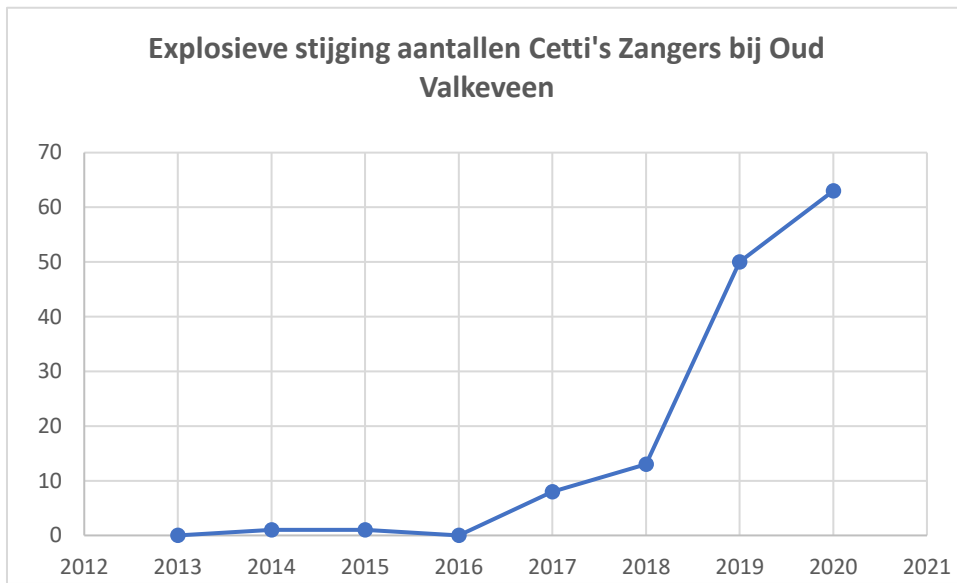
De Cetti's Zanger is inmiddels een algemene soort geworden en kan bij Oud Valkeveen het hele jaar door gehoord worden. Nog maar 10 jaar geleden was het een zeldzaamheid en ook in 2014 en 2015 hebben we maar een enkel exemplaar kunnen vangen en in 2016 zelfs geen. In 2017 waren dat er acht en in 2018 dertien. Op 15 juli 2018 konden we voor het eerst een jonge vogel ringen.

Foto Rudy Schippers

In 2019 vingen we zelfs 50 verschillende vogels waarvan er zes in het jaar daarvoor geringd waren. Dat jaar hadden we drie broedende vrouwtjes en konden we tot half juli elf jonge vogels van een ring

voorzien. Ook daarna werden er jonge vogels gevangen, maar het is niet zeker dat die ook bij Oud Valkeveen geboren zijn.

In 2020 zijn er 63 verschillende Cetti's Zangers gevangen, waarvan zes eerder geringd zijn. Hoewel we bij zes vrouwtjes konden vaststellen dat ze aan het broeden waren, is een daarvan niet meer aangetroffen na de storm van 11 mei en de nachtvorst in de dagen daarna. Een van die vrouwtjes had ook in 2019 bij Oud Valkeveen gebroed, terwijl een tweede vrouw uit 2019 dit jaar wederom aanwezig was. Tot half juli hebben we zestien jonge vogels van een ring kunnen voorzien. Een van de mannen uit 2018 die in 2019 twaalf keer in de netten belandde, werd ook dit jaar weer zeven keer gevangen.

Net als vorig jaar waren er 50% meer vrouwen dan mannen (in 2019 twintig mannen en 30 vrouwen en dit jaar 25 mannen en 38 vrouwen).

Het naseizoen

Bij www.trektellen.nl kan men onder ringvangsten zien welke soorten en aantallen er bij de Gooimeerkust gevangen zijn. Dit jaar waren dat 6358 vogels bestaande uit 56 soorten waarvan 868 terugvangsten. Er werd vooral in het voorseizoen en in de maanden oktober/november op meer dagen geringd dan gebruikelijk, waardoor de totalen iets hoger liggen dan het gemiddelde. Vanwege het slechte weer tijdens de weekenden in augustus zijn er minder Boerenzwaluwen en Kleine Karekieten gevangen dan in andere jaren. Daarentegen vingen we in september meer Braamsluipers, Sprinkhaanzangers en Snorren en in oktober/november meer Vuurgoudhanen en Goudvinken. We waren ook blij met de drie Kleine Barmsijzen waarvan we ooit eerder één gevangen hadden in 2014 en daarvoor ook maar enkele bij Oud Naarden.

Foto Harry de Rooij

Net als in voorgaande jaren sluit het seizoen half tot eind november wanneer we meer terugvangsten krijgen dan nieuw te ringen vogels. Zo kregen we op 21 november 49 vogels in de netten waarvan 26 terugvangsten. Interessant daarbij waren de tien Staartmezen bestaande uit zowel in 2019 geringde als in 2020 geringde vogels die nog steeds als groep samenleven. Die dag vingen we vier eerder geringde Vuurgoudhanen tegen één ongeringde vogel. Zoals bekend leven Goudhaantjes vooral in naaldbomen en Vuurgoudhaantjes in loofbomen. Toen we nog bij Oud

Naarden ringden waar zowel naaldbomen als loofbomen stonden vingen we 3x zo veel Goudhaantjes als Vuurgoudhaantjes terwijl bij Oud Valkeveen de gemiddelde verhouding 1.65 Goudhaan voor elke Vuurgoudhaan is.

Terugmeldingen:

Kleine Karekiet De tot nu toe meest zuidelijke terugmelding van een bij Oud Valkeveen geringde vogel komt uit Malaga in Zuid-Spanje. Het bleek een doodgeschoten Kleine Karekiet te zijn. Op 24 mei kregen we een Kleine Karekiet in de netten met een ring van SEO Birdlife in Spanje. Waar die exact geringd werd weten we op dit moment nog niet. Veel van de bij de Gooimeerkust geringde vogels worden door heel België terug gevangen. De meesten daarvan worden gemeld bij ringstation Lebbeke, gelegen ten westen van een denkbeeldige lijn halverwege Antwerpen en Brussel.

Goudhaan Twee Goudhanen die op dezelfde dag bij Falsterbo in Zweden geringd werden zijn enkele weken na elkaar bij Oud Valkeveen terug gevangen. Een andere Goudhaan die op 27 oktober 2019 als Na 1kj (na eerste kalenderjaar) bij Oud Valkeveen werd geringd, werd bijna een jaar later op 17 oktober 2020 daar weer terug gevangen.

Braamsluiper Interessant was de melding door Hans van Muiswinkel van een bij Oud Valkeveen geringde jonge Braamsluiper die vier weken later bij Huizen dood gevonden was. In de nek van die Braamsluiper zat een volgezogen teek van ongeveer 10 mm, waarschijnlijk de doodsoorzaak.

Foto Hans van Muiswinkel

Zoönosen onderzoek

Ons ringstation doet mee aan onderzoek naar infectie ziektes die van vogels naar mensen overgebracht kunnen worden. De monsters die we daarbij nemen worden gestuurd naar het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam. Op dit moment betreft dit vooral het Usutu virus (USUV) en recentelijk ook het West Nile Virus.

Sinds 2016 zijn in Nederland en ook in het Gooi vooral veel merels het slachtoffer geworden van **Usutu virus** maar inmiddels lijkt dit virus op zijn retour. In 2020 zijn er in heel Nederland maar vijf vogels positief getest waarvan drie Merels en twee Huismussen. Een van die Merels werd op 29 maart bij Oud Valkeveen positief voor USUV bevonden. Aan de hand van genomen monsters zijn hier later in 2020 geen besmettingen met dit virus meer geconstateerd. In 2019 vingen we bij Oud Valkeveen nog maar ongeveer de helft van de gebruikelijke aantallen Merels en dit jaar zijn die aantallen inmiddels opgelopen tot ongeveer driekwart. Normaal gesproken broeden er op ringstation Oud Valkeveen 2 of 3 paartjes Merels, maar voor 2019 en 2020 zijn er geen broedgevallen bekend.

Bij vogelringstation de Haar bij Haarzuilens is het **West Nile Virus (WNV)** vastgesteld. Het eerste geval betrof een grasmus en later bleek dat deze, net als het Usutu virus door muggen overgebrachte ziekte, veel vogelsoorten kan besmetten. Inmiddels is het WNV vastgesteld bij de Merel, Zanglijster, Koolmees, Huismus en Tjiftjaf. Ook is het gevonden bij een kip. Van het West Nile Virus kunnen ook mensen ziek worden en op het moment van schrijven (december 2020) zijn er al 9 mensen besmet. Dit is dan ook de reden waarom bij veel ringstations, inclusief Oud Valkeveen, vogels bemonsterd worden voor dit virus.

Bijzondere soorten

In andere jaren kunnen we met een beetje geluk een **Draaihals** verwachten in de laatste week van augustus of begin september. Tot ieders verrassing belandde er op 19 april een in de netten, wat de eerste keer was dat we die in het voorjaar bij de Gooimeerkust konden verwelkomen. Het was overigens ook de eerste Draaihals vangst van dit jaar bij een Nederlands ringstation. In andere jaren werd hij wel vroeger in het seizoen elders in Nederland gevangen.

Foto Martin Loerakker

Sperwergrasmus

Deze toch wel zeldzame soort kregen we op 20 september voor de derde keer in de netten na een eerste vangst bij Oud Naarden in 2012 en een tweede vangst bij Oud Valkeveen in 2016.

Sperwergrasmussen broeden in Oost Europa en vooral in Rusland en overwinteren in Oost Afrika. Een klein aantal jonge vogels kan tijdens hun dispersie eerst naar West-Europa gaan en dit is de reden waarom we in Nederland vooral eerstejaars vogels zien en vangen. Het dichtstbijzijnde gebied waar ze nog broeden is op zo'n 600 km bij ons vandaan in houtwallen langs de uiterwaarden van de rivier de Elbe.

Foto Frank van de Weijer

Bladkoning

Op 3 oktober vingen wij een Bladkoning, een soort die voorheen vrij zeldzaam was, maar de laatste jaren vaker in West Europa wordt waargenomen. Voor Oud Valkeveen was dit de zevende vangst, terwijl we hem bij Oud Naarden nooit hebben gevangen. Bladkoningen die in Noord-Rusland broeden brengen de winter normaliter door in Zuidoost-Azië. De laatste jaren vliegt een deel van de populatie naar het westen om in Zuid-Europa en Noordwest-Afrika te overwinteren.

Foto Tobias Leurs

Klapekster

Foto Sonja Weeda

Foto Hadewych Rijvers

Nadat er bij Oud Naarden een Grauwe klauwier bij de ringbaan verscheen en hij ook bij Oud Valkeveen gezien was en waarschijnlijk gepredeerd heeft op vogels in de netten, werd verondersteld dat deze soort mogelijk ergens bij de Gooimeerkust kan broeden. Het terrein lijkt geschikt voor deze soort en helemaal wanneer de hogere bomen verwijderd zouden kunnen worden en er meer struiken met doorns zoals de meidoorn en de hondsroos aangeplant kunnen worden. Inmiddels heeft zo'n herinrichting bij Oud Valkeveen plaatsgevonden in samenwerking met de klauwieren-deskundige, Paul van der Poel. In oktober hebben de Grauwe Klauwieren Nederland verlaten maar op 24 oktober werden we verrast door zijn witte grote broer, de Klapekster, die hier als wintergast verblijft. We dachten dat dit de eerste waarneming van het jaar voor het Gooi was, maar later vernamen we dat er een dag eerder ook een Klapekster gemeld was uit de Bovenmeent. Met zijn nieuwe ring kon deze vogel gemakkelijk herkend worden en de dag erna werd hij al gezien bij de Tafelbergheide.

Tot slot

Voor vragen over het bovenstaande of een verzoek om een keer op bezoek te kunnen komen bij het ringstation kunt u een mailtje sturen aan vrs.hetgooi@gmail.com

Met dank aan Staatsbosbeheer die ons middels een onderzoeksvergunning in staat heeft gesteld dit werk te verrichten.